(Published on *Institute for War and Peace Reporting* (https://iwpr.net

افغاني مېرمنې له رواني ناروغيو ځخه کړيږي

Mina Habib **:Author**

د کارپوهانو په وينا رواني ناروغۍ مخ په زياتېدو ده.

عزيزه د کابل په رواني روغتون کې په خپل بستر کې ناسته ده، هاخوا دېخوا ګوري او اوښکې يې پر مخ روانې دي.

دغې ٤٥ کلنې مېرمنې آیۍ ډبليو پي آر ته وويل، ډېر کلونه کورني تاوتريخوالي کړولې. پنځلس کلنه وه چې پلار يې د هغې له خوښې پرته د پکتيا ولايت يوه سړي ته واده کړه.

هغې آی ډبليو پي آر ته وويل: «له هماغه لومړۍ شپې له دې واده سره مخالفه وم. د پکتيا د خلکو له خوی او عادت سره بلده نه وم او نه مې شو منلای. نادرۍ او تاوتريخوالی مې د هرې ورځې يو حقيقت و.»

عزيزه، چې اوس د دوو زامنو او اوو لوڼو مور ده، وايي: «زه مجبوره وم، د څارويو د ساتلو او په ځمکې کې د کار کولو په څېر ډېر درانده کارونه سرته ورسوم. کله چې به مې ويل، دا کارونه سرته نشم رسولای. کورنۍ به مې وهلم او بد رد به يې راته ويل.»

کورني ناوړه حالت يې د رواني ناروغۍ تر درملنې پورې راورسوله. عزيزې زياته کړه: «اوس مې کورنۍ وايي رواني ناروغي لرم او د درملنې لپاره يې دلته راوستې يم.»

کارپوهان وايي، له ډېرو لسيزو ځخه زياتې جګړې، بېوزلۍ او له هغې سره مل نورو ټولنيزو ستونزو په افغانستان کې د ذهني ناروغۍ ناوړه حالت رامنځته کړی، چې زور يې له ښځو ځخه وځي.

د عامې روغتيا د رواني ناروغيو د څانګې رئيس، بشير احمد سروري وايي: «زه په يقين ويلای شم چې دا ستونزه په ښځو کې مخ په زياتېدو ده.»

په ٢٠٠٤ کال کې د يوې سرتاسري سروې په پايله کې څرګنده شوې وه چې ٦٨ سلنه ځواب ورکوونکي له خپګان، ٧٢ سلنه له تشويش او ٤٢ سلنه د مغزي ټکانونو له راورسته له بې نظميو ځخه کړيږي.

سروري وويل، د ناروغانو د مشاهدو له مخې هغه په دې اند دی چې د ښځو د رواني ناروغيو درجه کال په کال مخ په لوړېدو ده.

سره له دې چې د عامې روغتيا وزارت د هېواد په ټولو ٣٤ ولايتونو کې روغتيايي کلينيکونه جوړ کړي دي، چې د رواني ناروغانو درملنه هم کوي، خو يوازې يواځې په کابل کې دبستر کولو لپاره يو رواني روغتون لري.

دغه روغتون په رواني ناروغيو د اخته ښځو د درملنې لپاره ٦٠ بستره او په نشه يي توکو د اخته ښځو د درملنې لپاره ٤٠ بستره لري.

د نوموړي روغتون رئيس، خطاب کاکړ وويل، جګړه، کورنی تاوتريخوالی او محافه کارانه دودونه، چې د ښځو په وړاندې تبعيض روا ګڼي، په افغانستان کې د رواني ناروغيو د اخته کېدو عمده لاملونه دي.

هغه په دوام وويل: «مور بايد د دوو موضوعګانو تر منځ توپير وکړو؛ يو شمېر معتدلې رواني ستونزې موجودې دي چې ډېر خلک پرې اخته دي او کېدای شي له رواني ډاکترانو سره د سلا مشورې له لارې له منځه لاړې شي. ترڅنګ يې سخت اغېزمن شوي ذهني ناروغان موجود دي چې ښايي د پرله پسې درملنې لپاره په روغتون کې بستر شي.»

د رواني ناروغيو ماهر، دکتور تيمورشاه وويل، ښځې پر رواني ناروغيو باندې په اسانه اخته کېدای شي، ځکه د افغاني دودونو له امله هغوی اړ دي د کور دننه پاتې شي.

هغه وويل: «ټولنيزې ستونزې، په څانګړې ډول کورنی تاوتريخوالی د خپګان او ډار لامل کيږي. نارينه هم تر رواني فشار لاندې راځي، خو له کوره بهر وتلای شي. هغوی کار کوي، فکر يې بدليږي او د کار په بهير کې په نورو لارو لالهانده وي.»

تيمورشاه وويل، په تېر کال کې ورته د نورو کلونو په پرتله ډېر شمېر ناروغان راغلي، چې زياتره يې ښځې وې.

د ښځو د چارو د وزارت چارواکي دا مني چې رواني ناروغي مخ په زياتېدو ده. د دې کار لامل د نارينه ګانو بېروزګاري او پر نشه يي توکو روږدي کېدل بولي.

د نوموړي وزارت حقوقي سلاکارې، فرزانې ساپۍ وويل: «ښځې په کورنيو کې خپلې اقتصادي اړتياوې په نارينه ګانو پوره کوي. کله چې نارينه ګان نه دنده ولري او نه پيسې، نوموړې اړتياوې پرځای پاتې کيږي او له امله يې لاره ناندريو ته هواريږي.»

هغې وړاندې وويل: «په څانګړي ډول، هغه نارينه ګان د خپلو کورنيو هيڅ پروا نه لري، چې په نشه يي توکو روږدي شوي وي. د دغو عواملو له امله د ښځو رواني ناروغی زياتيږي.»

د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کميسيون د ښځو د څانګې رئيسې، شبنم سيما له دې سره موافقه ده چې د ښځو د رواني ناروغيو اصلي لامل تاوتريخوالي او بېروزګاري ده.

هغې وويل: «پرخوا مو په کال کې د رواني ناروغيو ٨٠٠ پېښې ثبتولې، خو د روان لمريز کال په لومړۍ مياشت کې مو ١١٤ پېښې ثبتې کړې دي.»

کېدای شي د امنيت په خرابوالي کې دوه کاله دمخه له افغانستان څخه د بهرنيو سرتېرو وتل هم لاس ولري.

د کابل د رواني ناروغیو په روغتون کې بستر شوې ۲۵ کلنې جمیلې وویل، له هغه مهاله چې په ۲۰۱٤ کال کې یې ورور په یو ځانمرګي برید کې ووژل شو، د خپګان ناروغي ورته پیدا شوه.

هغې وویل: «تل له ځان سره ژاړم. کله ناکله مې آن زړه غواړي ځان ووژنم.» نوموړې زیاته کړه، نژدې خپلوان ورسره ډېر لږ خواخوږی کوي.

هغې وویل: «کله چې په خرابه لاره لاړه شم، کورن مې راباندې د ملاتړ پرځای په غوسه کیږي او راته وایي چې لېون شوې یم.»

جمیلې د دغه ناروغ له امله خپله دنده له لاسه ورکړه او وایي یوازې هغه مهال له درناو سره مخ شوه چې د درملنې لپاره په روغتون کې بستر شوه. په کور کې یې وضع ورځ په ورځ خرابېده

ساپ وویل، د ښځو د چارو وزارت په پام کې لري چې د ښځو د رواني ناروغیو په اړوند د معلوماتو د پراختیا پروګرامونه پلي کړي. همدارنګه هڅه کوي چې ښځو ته دندې وموميي او د کورنیو ستونزو د له منځه وړلو لپاره مبارزه وکړي.

نوموړي وزارت د شاهد او قرباني د ملاتړ په نامه یوه کمېټه تاسیس کړې، چې د ښځو په وړاندې د تاوتریخوالي د له منځه وړلو لپاره پکې څو موسسې په ګډه کار کوي. نوموړې کمېټې ټولو هغو ښځو ته، چې له تاوتریخوالي سره مخامخ شوي، حقوقي، احساساتي او عملي مرستې چمتو کړي.

د اروا‌پوهنې کارپوهان وایي، کېدای شي له ښځوسره ګډ کار دا ستونزه هواره کړي.

د رواني ناروغیو ماهر، ایمل ساپي وویل: «که چېرته رسن او د جوماتونو ملاامامان د ښځو پر وړاندې د تاوتریخوالي د له منځه وړلو په اړه معلومات وړاندې کړي او نارینه ګانو ته د شریعت او مدني قانون له مخې د ښځو حقوقه تشریح کړي، ډاډمن یم چې د دغو ستونزو د له منځه وړلو په لار کې به یو ښه ګام وي.»

دمګړ ګڼ شمېر بېچاره مېرمنې د مرستې لپاره هر بوټي ته لاس اچوي.

شکېبا، سره له دې ۲٤ کاله عمر لرې، ګونزې یې پر مخ راغلې او ډېره زړه بریښي. هغه د بامیانو له ولایت څخه په کابل کې د ښځو چارو وزارت ته راغلې ده.

هغه له اختیاره وتلې ریږدېدله، د وزارت په انګړ کې منتظره ناسته او هرې خواته یې په ډار کتل.

نوموړې په سپېرو او چاودو شونډو وویل: «له پروسږکال راهیسې مې مېړه بې کار دی. کله چې په کور کې وي، زما د وهلو لپاره پلمې لټوي او زړه راباندې تشوي. اوس له هر انسان څخه ډاریږم. په ډار ژوند تېروم.»

«خپلوان مې وايي، ناروغه یم، باید په بستره کې اوسم، خو زه دلته راغلې یم چې له خپل مېړه څخه طلاق واخلم. هیڅوک راسره مرسته نه کوي.

Location: افغانستان
Topic: Women
Focus: Promoting Human Rights and Good Governance in Afghanistan

---

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D9%8A-%D9%85%DB%90%D8%B1%D9%85%D9%86%DB%90-%D9%84%D9%87-%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%86%D9%8A-%D9%86%D8%A7%D8%B1%D9%88%D8%BA%D9%8A%D9%88-%DA%85%D8%AE%D9%87-%DA%A9%DA%93%D9%8A%DA%96%D9%8A